

JULKAISTU NUMEROSSA 1/2018
BIOLOGISET LÄÄKKEET

Rokotusasenteista 1950-luvulla

Helene Laurent / Kirjoitettu 8.2.2018 / Julkaistu 2.3.2018

Rokotuskattavuus ei ollut vielä kovin korkea 1950-luvun alussa, vaikka vastuuntuntoa painotettiin tiedotuksessa ja valistuksessa. Sen vuoksi rokottamiseen liittyviä asenteita selviteltiin useissa eri tutkimuksissa 1950- ja 1960-luvulla.

Leea Liuksialan sosiologian alan vuonna 1954 valmistuneessa lisensiaattityössä haastateltiin 215 lapsiperhettä heidän kodeissaan terveyssisäryöhön, lastenneuvontaan ja rokotuksiin liittyvistä kysymyksistä.

Haastattelut kerättiin kuudesta maanviljelysvaltaisesta maalaiskunnasta Hämeen, Kymen, Turun ja Porin, Vaasan, Kuopion ja Oulun lääneistä. Haastateltavat olivat maanviljelijöitä (42 %), ammattityöläisiä (31 %) ja sekatyöläisiä (17 %). Neuvolaikäisiä lapsia oli 185 perheessä. Haastattelijana toimi terveyssisar, joka oli perheelle ennestään tuntematon ja joka ei paljastanut todellista ammattiaan.

Perheet suhtautuivat rokotuksiin pääosin myönteisesti, sillä 215 haastattelusta 82 % hyväksyi rokottamisen. Kysymys esitettiin muodossa: ”Mitä mieltä olette siitä, että nykyisin pyritään kaikki terveet lapset rokottamaan esimerkiksi kurkkumätää vastaan?”

14,9 % hyväksyi ehdottomasti, 67 % hyväksyi, 7,9 % suhtautui välinpitämättömästi, 7,9 % ei hyväksynyt ja 2,3 % ehdottomasti ei hyväksynyt.

Alueelliset erot olivat selviä. Eniten kielteisiä kantoja oli Vaasan läänissä, jossa 41 vastaajasta 10 suhtautui rokotukseen kielteisesti. Sen sijaan viereisessä Oulun läänissä taas negatiivisia asenteita ei ollut lainkaan.

Myönteisesti rokotuksiin suhtautuvat perustelivat vastauksiaan esimerkiksi seuraavasti:

- ”Jos jotain sattuu, on varalta kuitenkin rokotettu.”
- ”Rokotus paikallaan, oli kerran ihan hengen päällä, mutta heti auttoi, kun pistettiin.”
- ”Ennen kuolivat paljon enemmän, kun ei rokotettu.”

Välinpitämättömästi tai negatiivisesti suhtautuvat perustelivat kantaansa esimerkiksi näin:

- ”En osaa sanoa. Mätää pannaan ihmiseen, veri vaihtuu toiseksi.”
- ”Tekevät sairaiksi terveitä lapsia.”
- ”Rokotusten takia lakkaa kasvamasta, jos pienenä lapsena rokotetaan.”

Haastatteluissa tuli esiin vaihtelevia käsityksiä rokotuksesta. Toiset uskoivat sen parantavaan tehoon, toiset pitivät sitä tarpeellisena vasta epidemian puhjettua. Useat sekoittivat sen lääke-, kuten esimerkiksi penisilliinipistoksiin, joiden tehoon yleensä vahvasti luotettiin.

Neuvola- ja kansakouluikäisten lasten rokottamattomuuden syitä selvitettiin tutkimuksessa vuonna 1963. Tutkimusaineistona olivat vuonna 1952 syntyneet koko maan kansakoulujen ensiluokkalaiset lapset lukuvuonna 1959–60. Rokotuksista kalmetoinnin kattavuus oli paras, sillä vain 9,2 % lapsista oli jäänyt rokottamatta. Kurkkumädässä, hinkuyskässä, jäykkäkouristuksessa ja poliossa rokottamattomien osuus oli noin 25 %. Sen sijaan isorokossa luku oli 33,1 %.

Tutkimuksen mukaan lastenneuvolan palveluita ”puutteellisesti käyttäneiden” seitsenvuotiaiden osuus oli samaan aikaan 28 %. Samassa tutkimuksessa selvitettiin vielä Hyvinkään maalaiskunnassa rokottamatta jäämisen syitä 64 lapsen kohdalla. Tavallisin syy rokotuksen poisjäämiseen

neuvolaiässä oli vanhempien ”saamattomuus”, mutta tämä ”laiminlyönti korjaantui kouluiässä”, jolloin lasten rokotukset saatiin hoidettua koulun toimesta. Rokotusten suoranainen vastustaminen oli vuosi vuodelta ”arvatenkin lähinnä valistuksen ansiosta ilahduttavasti pienentynyt”.

Rokotuskattavuus nousi nopeasti myöhempien ikäluokkien kohdalla, sillä kun vuonna 1967 tarkastettiin koko maasta maaliskuussa 1956 syntyneiden terveyskortit, Calmette-rokotettuja oli 93,5 %, isorokkorokotettuja 69 %, poliorokotettuja 88 % ja kolmoisrokotteen eli PDT:n saaneita oli 94 %. Eniten kielteistä suhtautumista rokotuksiin esiintyi alimmassa sosiaaliryhmässä.

Lue lisää:

Rokotteet ja laumasuoja - pakolla vai porkkanalla?

(http://sic.fimea.fi/verkkolehdet/2018/1_2018/palstat/rokotteet-ja-laumasuoja-pakolla-vai-porkkanalla-)

Isorokkorokotuksen historiaa (http://sic.fimea.fi/verkkolehdet/2018/1_2018/vain-verkossa/isorokkorokotuksen-historiaa)

Helene Laurent

LL, VTT

Tartuntatautilääkäri, Espoon terveyskeskus

LISÄÄ AIHEESTA

Isorokkorokotuksen historiaa

(http://sic.fimea.fi/verkkolehdet/2018/1_2018/vain-verkossa/isorokkorokotuksen-historiaa)

Rokotteet ja laumasuoja - pakolla vai porkkanalla?

(http://sic.fimea.fi/verkkolehdet/2018/1_2018/palstat/rokotteet-ja-laumasuoja-pakolla-vai-porkkanalla-)

KIRJALLISUUTTA

Laurent H. Asiantuntijuus, väestöpolitiikka, sota. Lastenneuvoloiden kehittyminen osaksi kunnallista perusterveydenhuoltoa 1904–1955. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto 2017, 281–284. <https://helda.helsinki.fi>

Liuksiala L. Terveysisärikunta ammatillisena instituutiona ja sen sopeutuminen ruraaliseen sosiaaliseen yhteisöön. Lisensiaatintutkielma. Turku: Turun yliopisto (sosiologian laitos) 1954, s. 264–264.

